Maastricht in Beeld

De kerk en de school van Boschpoort

74

augustus 2025

De kerk en de school van Boschpoort

Boschpoort is een buurt in het noordwesten van Maastricht. Het ligt nogal geïsoleerd, ingesloten door de Maas, kanalen, een oude spoorlijn en industriegebieden.

Het gebied maakte van de 17de eeuw tot 1867 deel uit van de vestingwerken van de stad. Na het slopen van de werken, was er ruimte voor uitbreiding van industrie, vooral in het naastgelegen Bosscherveld. Omdat de drassige bodem niet geschikt was, bleef de ontwikkeling van Boschpoort achter.

Toch was er een grote behoefte ontstaan aan woningen voor de arbeiders van de industrie. En aan een kerk en aan een school.

Beide gebouwen hebben echter hun oorspronkelijke functie verloren. En beide zijn rijksmonumenten geworden.

Adres: Noordwest Maastricht
Wikipedia: https://nl.wikipedia.org/wiki/Boschpoort_(buurt_in_Maastricht)

Boschpoort was tot begin 20ste eeuw dunbevolkt, hier en daar stond een boerderij. Maar de industrie in Maastricht noord had arbeiders nodig, en die vestigden zich in de buurt van de fabrieken. Ook was er een groep Belgische vluchtelingen van de Eerste Wereldoorlog blijven wonen. En nakomelingen van de mannen die rond 1826 de Zuid-Willemsvaart hadden gegraven, ze woonden in de Hollandse Hoek. Die huizen waren in 1823 gebouwd en werden in 1965 gesloopt. En mensen die aan de rafelrand van de stad terecht waren gekomen. Boschpoort had niet zo'n beste naam.

Die mensen wilden, nee moesten, naar de kerk. Afhankelijk van waar ze woonden in Boschpoort konden ze naar de Sint-Mathias aan de Boschstraat, de kerk van (Oud) Caberg of de Sint-Jozefkerk aan de Kesselskade. Dat is de Augustinuskerk, de Awwe Stiene. Die heette tussen 1920 en 1965 Sint-Jozef. Maar hier in Boschpoort moest een kerk komen.

Daarvoor was het nodig om een nieuwe parochie op te richten, de Sint-Hubertusparochie. Pastoor Alphons Lenders werd de bouwpastoor. Aanvankelijk gebruikte men een deel van de steenfabriek Ed de Ras. Daar werd een noodkerk gevestigd.

In 1921 trad kapelaan Jan Moorman toe tot de parochie. In 1931 werd hij pastoor, nadat Alphons Lenders was overleden. Pastoor Lenders kreeg de opdracht om een nieuwe kerk te bouwen hoewel de financiering nog een groot probleem was. Hij trok architect Jules Kayser aan. Diens vader, Johannes Kayser, had zijn sporen in Maastricht al verdiend als architect.

Waar Johannes Kayser nogal traditioneel bouwde, ging Jules vlot met zijn tijd mee. Het uiterlijk van de kerk werd expressionistisch genoemd. Baksteen expressionisme dat we ook kennen van de Amsterdamse School. Kenmerkend voor Kayser: baksteen en hoge zadeldaken. Ook de Sint-Alphonsusschool aan de overkant van het Voedingskanaal is door hem ontworpen. Daarover verderop meer.

Het is een driebeukige kerk met daaronder een souterrain. De bouw heeft sterk verticale accenten die vooral aan de achterzijde goed opvallen. De hoeken hebben opvallende tandlijsten. Het schip is hoog en wordt gedekt met een hoog zadeldak met leien. De plint is gemetseld in blokverband. De drievoudige entree is laag en bestaat uit vier gemetselde en gedecoreerde zuilen met daartussen zware houten deuren. In de toren hangt een luidklok uit 1925, de maker is onbekend. Het interieur heeft sterke art deco-kenmerken, we gaan daar zo dadelijk kijken. De kerk is in 2009 buiten gebruik gesteld en sinds 2020 is er een sportschool gevestigd.

Natuurlijk is er de beschrijving vanuit de architectuur. Maar er is ook een beschrijving vanuit het hart. En dan gaat het over een erg dominerend en intimiderend gebouw met een toren als waarschuwende vinger, hoog schip met een spits en scherp dak, gekartelde hoeken, zeer donkere steen, een terugspringende ingang, laag en donker onder een luifel en met dikke deuren, dreigend en bijna vijandig. Het is duidelijk, hier moet de mens nederigheid leren.

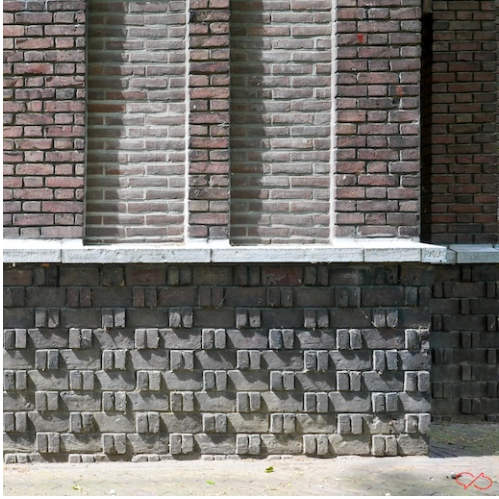

Voor de kerk staat dit beeld van het Heilig Hart. Het is in 1935 gemaakt door Charles Vos voor NV Staalwerken 'de Maas' dat aan de overkant van de Zuid-Willemsvaart lag. Daar is het geplaatst in de tuin voor de fabriek. Het personeel had met een spaaractie *f* 1.100 bijeen gebracht. De duif keek in het ontwerp in dezelfde richting als Jezus, maar een geestelijke wees het af: de duif moest naar Jezus kijken. Op de sokkel stond de tekst PAX HUIC DOMUI, vrede zij in dit huis. Het bedrijf werd in 1968 opgeheven waarna het beeld naast de ingang van de kerk werd geplaatst.

Het beeld is meer dan levensgroot, 222 cm, gemaakt van Franse kalksteen. Jezus staat tussen woeste golven die voor hem rustig worden. Het Heilig Hart is op de borst zichtbaar. Hij houdt zijn hand zegenend omhoog.

De steen hieronder herinnert aan de plechtige gebeurtenis van de eerste steenlegging. Er staat GENERALIS VICARIUS HUNC LAPIDEM POSUIT. 13 JULII 1924. Het betekent: De vicaris generaal heeft deze steen gelegd 13 juli 1924. De vicaris was monseigneur Mannens.

Het was niet druk en ik mocht, bij hoge uitzondering, binnen wel foto's maken, maar niet van de klanten. Helaas kon ik daarom geen totaalshot maken van het schip. Foto links richting orgel, rechts richting koor. De foto's laten vooral de hoogte van het schip zien en de enorme ruimte.

Glas-in-loodramen in de zijbeuken, zigzagsgewijs geplaatst in muren van schoon metselwerk. Twee fragmenten uit: De lofgezang van de drie jongelingen in de vuuroven. Frans Slijpen, 1964

Transepten met een omlijsting van gestileerde reliëfs. En vijf ramen: De blijde geheimen van de rozenkrans: De engel Gabriël brengt de blijde boodschap aan Maria (Annunciatie). Hans Vos, 1947

MATRIX
MATRIX

Links een glas-in-loodraam van Eugene Laudy, de kroning van Maria, ca. 1946. En rechts een schildering die vrijwel zeker van Harrie Schoonbrood is, voorstellende Sint-Hubertus met op de achtergrond een Limburgse hoeve en de kerk in Boschpoort.

Dan een blik op de orgeltribune. Het bordes rust op een bijzondere constructie van uitspringende houten balken. Aan de linkerkant stond het orgel, van firma Pereboom te Maastricht, 1941. Daarboven het glas-in-loodraam Engel van Frans Slijpen, 1966. Rechts de bijzondere balkenconstructie in wat meer detail.

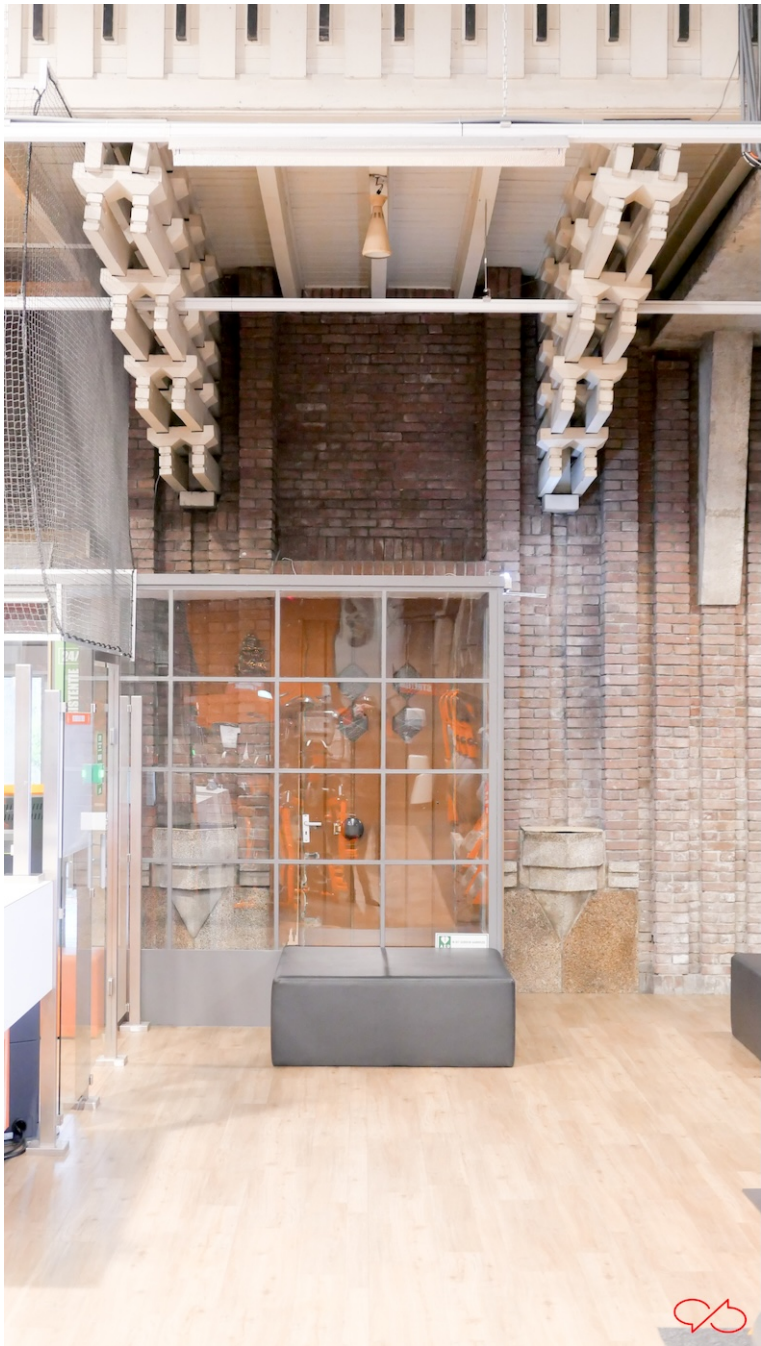

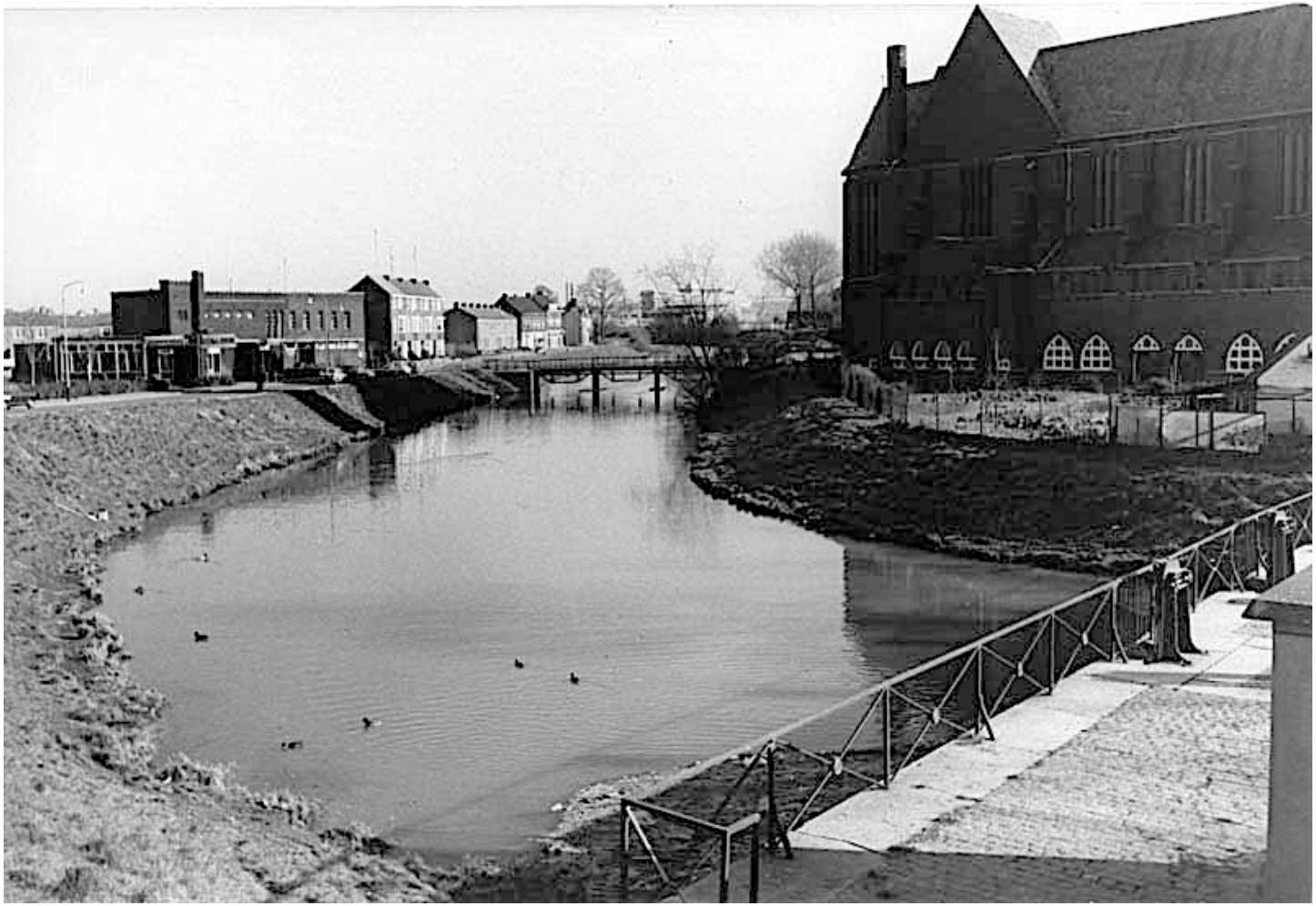

Op 25 juli 1933 verscheen in de Limburgse Koerier het bericht: Een Maastrichtse parochie in nood. De kerk stond er om verschillende redenen slecht voor; de schulden van de bouw, de terugloop van het aantal parochianen tot zo'n 1.300 zielen, geringe inkomsten. De rente ging op dat moment per uur. En de kerk moest ook nog verder ingericht worden met schilderingen, biechtstoelen en een preekstoel. Men vroeg aan de hele provincie geldelijke en persoonlijke hulp. De hulp zal er wel gekomen zijn, maar rond 1960 liep het aantal parochianen sterk terug en in 2009 stootte het bisdom de kerk af. Het gebouw was toch een paar maten te groot voor zo'n kleine parochie.

Op de foto zien we de kerk, het Voedingskanaal met houten brug en links de Sint-Alphonsusschool. Het is opvallend hoe weinig groen er is.

Fotocollectie GAM, 39777, fotograaf Frans Lahaye, 1965-1970.

In 1927 werd de school gebouwd, in opdracht van het RK Kerkbestuur Sint-Hubertusparochie. Het ontwerp was ook van Jules Kayser. De stijl wordt zakelijk expressionistisch genoemd. Links naast het toegangsportaal een gevelsteen met naam en jaartal. Aanvankelijk had gebouw vier lokalen, links van de ingang, twee boven en twee beneden.

In 1930 werden er rechts van de ingang twee lokalen bijgebouwd. Die werden er niet zomaar aangeplakt, de gevel werd aan de nieuwe situatie aangepast. Het is niet duidelijk of het kleurverschil in de gevel daarvan het gevolg is. Aan de rechterkant zijn vijf ramen, twee gaan er verscholen achter het spandoek.

Hier zien we duidelijk de blokgewijze opbouw die voor de bouwstijl zo kenmerkend is. Beneden is de kamer van het hoofd der school en dan oplopend naar de schoorsteen. Langs de dakranden rode pannen als lijst.

Het gebouw lag aanvankelijk aan de Oude Smeermaeserweg 17. Die weg is in de jaren 30 opgeheven in verband met de aanleg van het Afvoerkanaal en de Jojohaven. In de jaren 60 werd dit stuk van de straat bij de Pastoor Moormanstraat gevoegd en veranderde het nummer in 80.

De school was van het begin een gemengde school en dat was in 1927 erg uitzonderlijk. Op het schoolplein was een hek, de ene kant was voor de jongens, de andere voor de meisjes.

Eind jaren 60 werd het tijd voor onderwijs-vernieuwing, de traditionele opvattingen maakten plaats voor Jenaplanonderwijs.

Het gebouw is in 1988 verlaten, de school was een dependance geworden van obs Elckerlijc in de wijk Daalhof. Er was nieuwbouw nodig die naast het oude gebouw kwam te liggen.

En toen lag de Alphonsusschool leeg, verkrotting dreigde. Maar vanwege het monumentale karakter van het gebouw, was restauratie noodzakelijk. Daarvoor kwam in 2015 subsidie. Tegenwoordig is in het gebouw een buurthuis gevestigd met de naam Aw Sjaol.

Daarvoor zijn de lokalen op de begane grond doorgebroken zodat er een grote ruimte is ontstaan. Lokalen boven zijn deels in gebruik voor dagbesteding.

Hier zien we de achterzijde van het gebouw. De onderzijde van de raampartijen hebben een betonnen raamomlijsting waardoor het ritme benadrukt wordt. Verder zien we in de fietsenstalling kindertekeningen om de zaak op te fleuren, in het midden het portret van onderwijzer Ed Silanoe. De tent is vanwege de zomeractiviteiten van het buurthuis.

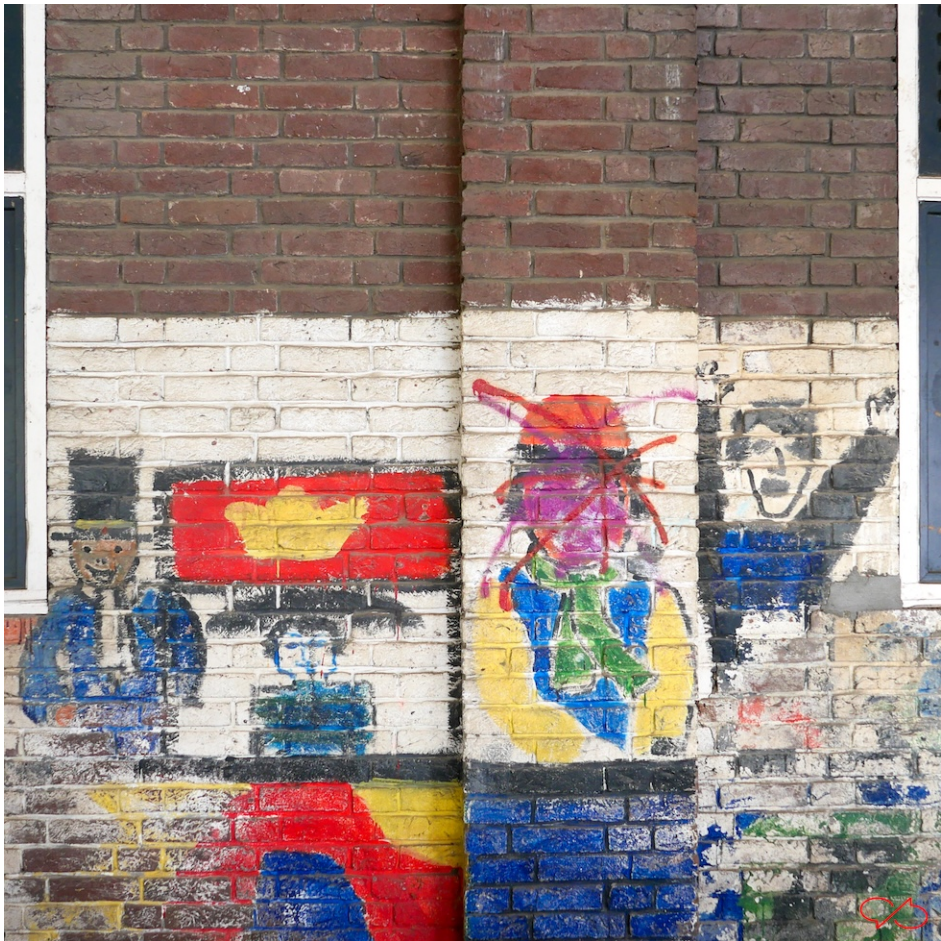

Binnen, direct om de hoek, is de gang met de trap. Ook hier blokken, betegeld met lichtbruine keramische tegels. De trap is van terrazzo of granito, stukjes marmer in cement en dat gepolijst. Het smeedwerk rechts valt op. En in de gang boven een paar toiletten voor de leerlingen. Ze zijn natuurlijk gemoderniseerd, maar toch is de oorsprong nog goed zichtbaar.

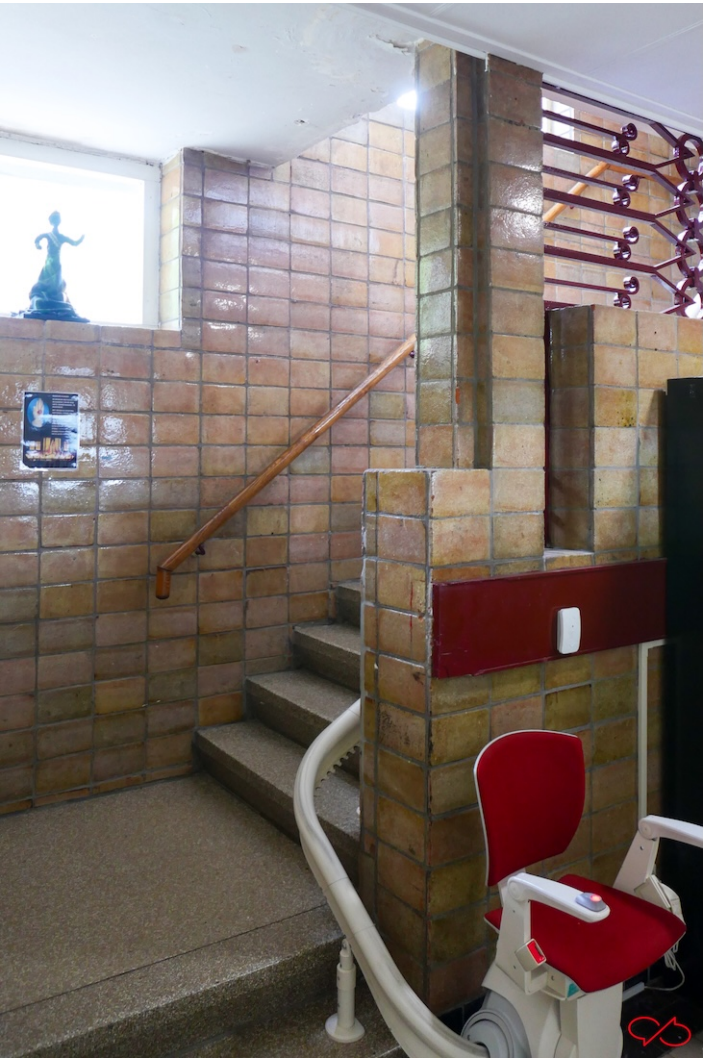

WC

En dan de gang de andere kant op. Betegelde vloer en muren, stalen kozijnen en dikke radiatoren.

Op de foto beneden is nog het klaslokaal te zien. Met kasten en ramen aan de kant van de gang. Aan de muur helemaal links hing het schoolbord.

Op de foto's rechts zien we wat ooit drie klaslokalen en een gang waren. Er is doorgebroken om een grote zaal te creëren voor bijzondere gebeurtenissen. Verlaagd plafond en voorzet-ramen, de eisen van déze tijd.

Maastricht in Beeld kortweg MiB

MiB is een fotomagazine voor liefhebbers van de stad Maastricht. De opzet is simpel: interessante onderwerpen, behoorlijke foto's, korte stukken tekst met wat uitleg en achtergronden en een nette layout.

Dit magazine is gratis en komt uit de Boekenkast van Peter Scheele: https://pjscheele.nl

Ik wens u veel kijk- en leesplezier.

Peter Scheele

Colofon
Camera: Panasonic Lumix LX100, Make II
Bewerking: Adobe Lightroom Classic 14.0.1
Opmaak: Apple Pages 14.2
Font: Odile Light van Kontour
Foto's, tekst en opmaak: Peter Scheele